

De betekenis van Gandhiaanse Spiritualiteit in de hedendaagse wereld

3 okt 2010 Gandhi Memorial Day Wassenaar

Geachte leden van het bestuur, leden van de ambassades van India en Suriname, geachte aanwezigen,

We herdenken vandaag de 141e geboortedag van Mohandas Karamchand Gandhi. Maar deze dag gaat niet alleen over Gandhi, het gaat over ons, zoals we hier bijeen zijn.

Gandhi wilde stimuleren dat ieder mens, zoals hijzelf deed, op reis gaat, op zoek gaat naar waarachtigheid en waarheid in harmonie met zichzelf leert leven en zijn leven in dienst van de gemeenschap stelt. Ieder op een eigen en unieke wijze. Een onbereikbaar ideaal? Nee, zoals Gandhi het zelf heeft ervaren ligt de uitdaging en zin erin dat we onszelf zo omvormen dat we in de wereld van veelheid ook de wereld van eenheid, van God, gaan zien. En dat we ons daarvoor in ons handelen en denken laten inspireren. Gandhi is in die zin een groot spiritueel leraar die ook vandaag de dag niet in geldigheid heeft ingeboet.

In 1936 schreef Gandhi dat hij de wereld niets nieuws te bieden had. Hij zei te leven voor waarheid en geweldloosheid, grondbegrippen die al zo oud waren als de bergen. Hij experimenteerde met de waarheid en wel op een zo groot mogelijke schaal. Hij liet daarmee de duizenden jaren oude tradities van tolerantie, medeleven en waarheid die India rijk is, in de moderne tijd herleven. De principes die hij uit zijn experimenten met de waarheid distilleerde, formuleerde hij en paste hij toe op het leven van alledag.

Hij vond zichzelf geen visionair maar een praktisch idealist, een middelmatig mens zonder bijzondere kwaliteiten en capaciteiten. Wat hij had bereikt, was volgens hemzelf te danken aan een onvermoeibaar proces van zelfonderzoek en een speurtocht naar waarheid. We mogen niet vergeten dat we hier praten over een langdurige moeizame spirituele transformatieperiode die rond 1890 begon met zijn verblijf in Londen, waar hij als jonge man rechten studeerde en wanhopig probeerde zich als westerling te gedragen. Zijn denken veranderde pas grondig in Zuid-Afrika waar hij in 1893 zijn eerste baan kreeg. Van een jurist die uit was op aanzien en geld groeide hij uit in een groot verzoener die partijen bijeen bracht. Hij gaf gehoor aan wat hem innerlijk werd ingegeven. Hij vereenvoudigde zijn leefstijl en stichtte er de eerste ashram. Hij ging leven voor waarheid - satya - en geweldloosheid - ahimsa. Een leven dat vanaf 1915 in India tot volledige ontplooiing kwam en wereldwijd bekendheid en navolging genoot.

Gandhiaanse spiritualiteit is dan ook een leidraad - geen handleiding - voor de alledaagse wijze van leven en de activiteiten die men ontplooit. Gandhi omschreef religie als '...het permanente principe in de menselijke natuur dat de ziel geen rust geeft totdat ze zichzelf heeft gevonden'.

God was voor hem een onveranderlijke levende kracht die, zo schreef hij (in Young India van 11 oktober 1926), alles bijeen houdt, schept, ontbindt en herschept. Hij citeerde uit de Eerste Brief van de apostel Paulus aan de Korinthiërs: 'En nu gehoorzaamt aan geloof, hoop, naastenliefde; maar het belangrijkste van dit is naastenliefde.' Gandhi was vervuld van de betekenis van deze zin. "Zet je hele leven er voor in maar zorg dat je een glimp opvangt van deze liefde en naastenliefde.'

In zijn autobiografisch werk Experimenten met Waarheid gaat hij uitgebreid in op zijn religieuze opvattingen. Een waar spiritueel mens heeft zijn spirituele bron aangeboord en ervaart God's alomtegenwoordigheid, aanwezigheid. Gandhi omschreef dit als een ondefinieerbare mysterieuze macht die alles doordringt. Gandhi zei dat, ondanks het feit dat rondom ons alles onderhevig is aan verandering en aan leven en dood, er een onderliggende levende macht, een bron is die onveranderlijk is. Het is deze macht die alles samenhoudt, schept, ontbindt en herschept. God is leven, waarheid en licht. God is liefde.

Hem bekoorden vooral die passages die spreken over de liefde tot de ander, liefde die zover gaat dat men geweld, geweldloos en met liefde dient te beantwoorden. 'Ik zoek geen verlossing van de gevolgen van mijn zonden, ik wil verlost worden van de zonden zelf, of eerder nog van de gedachte aan de zonde. Ik zal pas rusten als ik daarin geslaagd ben.'

Hij bleef zich zijn leven lang verdiepen in de God die de bron van alle religies is. Hij zei: "God is waarheid en licht, liefde, het goede.' Religie in de ware verbindende zin kan niet worden gescheiden van maatschappelijke actie. De grondaspecten van deze moraal zijn waarheid en geweldloosheid. Ze vormen het fundament en de inspiratie voor een leven in harmonie met jezelf en gericht op grote sociale en maatschappelijke betrokkenheid.

Het leven van deze mens is geworteld in de vruchtbare bodem van het diepste in zichzelf, daar waar haat, onwaarheid en geheimen geen plaats hebben. Een logisch gevolg hiervan is het gedrag van geweldloosheid of ahimsa, de veelgeroemde Gandhiaanse versie van burgerlijke ongehoorzaamheid die hij vorm gaf in de jaren in Zuid-Afrika waar hij het apartheidsbewind bestreed. De geestelijke houding hiervoor vond hij in satyagraha, wat waarheid koppelde aan 'innerlijke standvastigheid'.

Geweld met geweld vergelden leidt tot meer geweld en ellende. We zien dat op vele plaatsen in de wereld en het is zeer betreurenswaardig dat al te vaak religie als motief wordt aangevoerd. Juist door geweld met een passieve houding te beantwoorden, met geduld, berusting, vertrouwen en liefde kan men gewelddadigheid de wind uit de zeilen nemen. Gesteund en geïnspireerd door dit inzicht begon hij zijn geweldloos protest, eerst in Zuid-Afrika, later in India.

Voor hem was meditatie zijn redding. Anders was hij lang geleden al gek geworden, zei hij eens. Bij meditatie gaat het niet om een vlucht of om welsprekendheid, het is geen lippendienst. 'Ik heb geen enkele twijfel dat meditatie een feilloze methode is om het hart te bevrijden van de passie. Maar het kan alleen in combinatie met de uiterste nederigheid.'

Gandhi's leven werd zo zelf een gebed. In de ochtend en avond hield hij publieke gebedsbijeenkomsten die gaandeweg uitgroeiden tot massale evenementen met soms 200.000 mensen. Bij die gelegenheden reciteerde hij afwisselend uit hindoeïstische, islamitische, christelijke, sikhs-, parsi- en boeddhistische teksten. Na de gebeden en psalmen sprak hij dan over de problemen die het land teisterden. In de laatste maanden van zijn leven, toen religieuze spanningen tot bitter geweld leidden, waren de bijeenkomsten in toenemende mate een uitdagend symbool van tolerantie.

Zijn laatste wapenfeit eind 1947 en begin 1948 was een vastenactie in New Delhi om hindoes en moslims die elkaar naar het leven stonden, samen te brengen. Nog herstellende van deze gezondheidsbedreigende inspanningen werd hij op 30 januari 1948 op weg naar zijn gebedsdienst doodgeschoten. In zijn laatste woorden riep hij God aan, het diepste in hem dat tegelijk ook het diepste in ons is. Wat hem inspireerde en dreef in zijn leven kan ieder van ons ook inspireren en leiden, op de plaats waar we zijn, op elke plaats. Daar ligt de oproep van Gandhi aan ons allen: zoek, stel je hart open, doe Gods wil, leef met een gerust geweten, een ongesluisde blik en in oprechte waarheid. Gandhi zocht in die zin geen volgelingen, hij wilde dat een ieder zelf op zoek ging. Niet geboden maar het hart naleven, m.a.w. de verborgen werkelijkheidsdimensie waarover elke religie spreekt en die we in ons dragen verinnerlijken en elke dag voorleven. Elke dag weer wandelen in Waarheid. En als we dat doen gebeuren wonderen.

Ik dank u voor uw aandacht en wens u nog een hele mooie dag.